

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแสดงตัว-เก็บตัว กับความสนใจในอาชีพของนักเรียน โดยนำเสนอเรียงลำดับดังนี้

1. ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพแสดงตัว-เก็บตัว
2. ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสนใจในอาชีพ
3. ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างความสนใจในอาชีพกับ

บุคลิกภาพ

ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพแสดงตัว-เก็บตัว

ทฤษฎีจิตวิทยาวิเคราะห์ (Analytical Psychology)

ผู้ให้กำเนิดทฤษฎีจิตวิทยาวิเคราะห์ชื่อ คาร์ล จี จุง (Carl G. Jung) ซึ่งลอเรนซ์ กล่าวถึงความเชื่อเกี่ยวกับบุคลิกภาพตามแนวคิดของจุง (Jung) โดยสรุปว่าบุคลิกภาพได้รับอิทธิพลมาจากจุดมุ่งหมายในชีวิตของบุคคล ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์และจุดมุ่งหมายในอนาคต บุคคลจะพัฒนาจุดมุ่งหมายในชีวิตของเขาให้เต็มศักยภาพและไปถึงการรู้จักตนเองอย่างแท้จริง (Lawrence, 1983 : 60)

ฮอลล์ และลินเชย์ ได้รวบรวมและสรุปเนื้อหาในทฤษฎีจิตวิทยาวิเคราะห์ของจุงไว้ กล่าวโดยสรุปว่า บุคลิกภาพประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ๆ ดังนี้

1. อีโก้ (Ego) เป็นจิตสำนึกที่ประกอบด้วยความรู้สึกในการรับรู้ ความเข้าใจ ความถนัดและความรู้สึก

2. เพอร์ซันนอล อันคอนเชียส (Personal Unconscious) ประกอบด้วยประสบการณ์ที่เคยอยู่ในจิตสำนึกมาก่อน แต่ถูกเก็บกด ยับยั้ง ลืมหรือถูกเพิกเฉย นอกจากนี้ในส่วนของเพอร์ซันนอล อันคอนเชียส ยังประกอบด้วย บม (Complex) ซึ่งเป็นแบบที่ประกอบ

ด้วยความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่มของความจำ กลุ่มของการรับรู้และเป็นศูนย์กลางซึ่งมีการกระทำเหมือนเป็นแม่เหล็กดึงดูดกลุ่มของประสบการณ์ต่าง ๆ ประสบการณ์เหล่านี้ถูกดึงเข้ามาเป็นปมโดยไม่รู้ตัวแต่อาจเปลี่ยนเป็นจิตสำนึกได้ในเวลาและสถานการณ์ที่เหมาะสม

3. คอลเลกทิฟ อันคอนเชียส (Collective Unconscious) เป็นเสมือนที่รวบรวมและสะสมความจำที่ซ่อนอยู่ภายใน และสืบต่อเป็นมรดกจากบรรพบุรุษในอดีต นอกจากนี้ยังประกอบด้วยอาร์คีไทป์ (Archetypes) เป็นความคิดที่ประกอบด้วยอารมณ์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งความคิดนี้มาจากจินตนาการหรือการมองว่าเป็นการตอบสนองร่วมกันในการดำเนินชีวิตตามปกติในสถานการณ์ที่รู้ตัว

4. หน้ากาก (Persona) เป็นหัวใจที่บุคคลสร้างไว้เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม ประเพณี และอาร์คีไทป์ (Archetypes) ภายในของบุคคล

5. ลักษณะของความเป็นหญิงในเพศชาย และลักษณะของความเป็นชายในเพศหญิง (Anima and Animus) บุคคลทุกคนจะมีส่วนประกอบนี้อยู่ภายใน โดยที่คนเราจะมีลักษณะของความเป็นชายและหญิงรวมกัน

6. เงา (Shadow) ประกอบด้วยสัญชาตญาณของสัตว์ที่มีมาแต่กำเนิดวิวัฒนาการมาจากรูปแบบของชีวิตที่ต่ำกว่า

7. ตน (Self) เป็นอาร์คีไทป์ (Archetypes) หนึ่งที่แสวงหาความเป็นเอกภาพของมนุษย์ซึ่งแสดงออกโดยผ่านสัญลักษณ์

8. เจตคติ (Attitudes) แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแสดงตัว (Extraversion) และลักษณะเก็บตัว (Introversion)

8.1 ลักษณะแสดงตัว เป็นลักษณะของบุคคลที่สนใจโลกภายนอก สนใจรูปธรรมมากกว่านามธรรม ชอบออกสังคม นิสัยเปิดเผย รู้จักผ่อนปรนปรับตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ง่ายมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น ไม่จริงจังกับความรูสึกผิดหวัง

8.2 ลักษณะเก็บตัว เป็นลักษณะของบุคคลที่สนใจโลกของตนเอง บุคคลประเภทนี้จะตรงกันข้ามกับลักษณะแสดงตัวคือ เป็นคนไม่กล้าตัดสินใจ ไม่ชอบสมาคม หลบหน้าผู้อื่น สงบเสงี่ยม ละเอียดยึดมั่น ปกป้องตนเองไม่มีความไว้วางใจผู้อื่น และมองผู้อื่นด้วยความพิโรธเพราะหวั่น

บุคคลจะไม่มีลักษณะหนึ่งลักษณะเดียวอย่างแท้จริง เพราะเป็นธรรมชาติบุคคลจะมี 2 ลักษณะอยู่ในตนเองและจะเกิดความแปรผันซึ่งกันและกัน เช่น ลักษณะแสดงตัว เป็นลักษณะเด่น ลักษณะนี้จะเข้ามาอยู่ในจิตสำนึกในขณะที่ลักษณะ เก็บตัวจะด้อยและอยู่ในจิตไร้สำนึก แต่ถ้าลักษณะแสดงตัว เกิดขัดแย้งขึ้นเมื่อใดลักษณะ เก็บตัวจะขยายเพิ่มขึ้นจนกลายเป็นลักษณะเด่น และเข้ามาอยู่ในจิตสำนึกแทน

ลักษณะแสดงตัวและลักษณะ เก็บตัวมีทั้งส่วนดีและส่วนเสีย โดยที่ลักษณะ เก็บตัวมีส่วนดีคือทำให้บุคคลได้สร้างสรรค์และผลิตสิ่งที่มีประโยชน์ แต่ในทำนองเดียวกันก็มีส่วนเสียคือทำให้บุคคลหมกหมุ่นกับตัวเองมากเกินไป เสรีซิม ไม่มีความแน่ใจที่จะตัดสินใจ ซึ่งอาจทำให้เกิดผลเสียหายได้ ส่วนลักษณะแสดงตัวมีส่วนดีคือทำให้บุคคลกล้าตัดสินใจ แต่อาจเป็นผลเสียได้ถ้าใช้มากเกินไป โดยปราศจากการวิเคราะห์หรือพิจารณา

9. การทำหน้าที่ (Function) เป็นการทำหน้าที่ทางจิตวิทยา 4 ประการของบุคลิกภาพ คือ ด้านความคิด (Thinking) ด้านความรู้สึก (Feeling) ด้านสัมผัส (Sensing) และด้านการหยั่งรู้ (Intuiting) ปกติบุคคลจะใช้หน้าที่ทางจิตวิทยาด้านใดด้านหนึ่งเด่นกว่าอีก 3 ด้าน การทำหน้าที่ทั้ง 4 ประการนี้ถือว่าเป็นพื้นฐานสำคัญของบุคลิกภาพ (Hall and Lindzey, 1970 : 82 - 90)

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพแสดงตัว-เก็บตัว

บุคลิกภาพเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งในวิชาจิตวิทยา นักจิตวิทยาหลายคนมีความเห็นว่าการศึกษารื่องบุคลิกภาพจะช่วยให้เข้าใจและสามารถคาดคะเนพฤติกรรมในอนาคตของบุคคลได้ในความหมายของคำว่าบุคลิกภาพนั้นมีผู้ศึกษาวิจัยและให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กันคือต่อไปนี้

อุทัย ทิรัญโต ให้ความหมายของบุคลิกภาพด้านแสดงตัว-เก็บตัว สรุปได้ว่า บุคลิกภาพด้านแสดงตัว-เก็บตัว หมายถึง แบบหรือประเภทของบุคลิกภาพ ซึ่งนักจิตวิทยาที่มีชื่อเสียงของโลกคนหนึ่งชื่อ คาร์ล จี จุง เป็นผู้กำหนดขึ้นโดยแบ่งบุคลิกภาพออกเป็นสองประเภทคือ พวกแสดงตัว และพวกเก็บตัว แต่ในสองพวกนี้อาจมีพวกที่สามารถปรากฏอยู่ด้วย เรียกว่าพวกเอมบีเวิร์ท (Ambevert) คือมีลักษณะของแสดงตัวและเก็บตัวรวมกัน บุคลิกภาพของเขาก่อรูปขึ้นโดยเครื่องเร้าทางสังคมซึ่งพอจะระบุลักษณะของพวกแสดงตัวและเก็บตัวดังตาราง 1 ได้ดังนี้

(อุทัย ทิรัญโต. 2526 : 81 - 82)

ตาราง 1 แสดงลักษณะของพวกแสดงตัวและเก็บตัว

พวกแสดงตัว	พวกเก็บตัว
สนใจคนอื่นและโลกภายนอก	เอาตัวเป็นศูนย์กลางแห่งความรู้สึกนึกคิด
บูชาความจริง	เป็นนักคิดฝัน
ชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น	ชอบทำงานคนเดียว
ชอบสนุกสนานรื่นเริง ชอบสมาคม	เก็บตัวเงียบ ๆ ไม่ยุ่งสิ่งกับใคร
แสดงออกอย่างเปิดเผย	เก็บความรู้สึกได้ดี
มักโทษคนอื่น	มักโทษตนเอง
มองโลกในแง่ดี	มองโลกในแง่ร้าย
ไม่ยึดมั่นถือมั่นสิ่งใดจนเกินไป	จริงจังกับชีวิต
ไม่ชอบทำการที่ถ่วงเกินไป	เป็นคนมีระเบียบแบบแผน
ชอบอยู่กับคน	ชอบอยู่กับสิ่งที่ไม่มีชีวิต
ชอบพูดมาก พูดมากกว่าทำ	ไม่ชอบพูดมาก ทำมากกว่าพูด
ไม่ค่อยโกรธกับใคร และรักใคร่ง่าย ๆ	มีอารมณ์เบาแต่ลึก โกรธเกลียดง่าย
ชอบใช้อำนาจขู่ขู่ขู่	มักเกรงใจผู้อื่น
ชอบเป็นเจ้านายคน	ไม่ชอบเป็นใหญ่เป็นโต
ไม่ถือเนื้อถือตัว	ถือเนื้อถือตัว ไม่ยอมใครง่าย ๆ
มีเพื่อนมาก แต่คบกันผิวเผิน	มีเพื่อนน้อยแต่ได้เพื่อนจริง
ไม่ชอบวิจารณ์ใคร	ชอบวิจารณ์คนอื่น
ต้องการปรับตัวให้เข้ากับสภาพของโลก	ต้องการเปลี่ยนสภาพของโลกให้เข้ากับตัว

สำหรับบุคคลอื่น ๆ ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของบุคลิกภาพแบบแสดงตัวและเก็บตัวที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดของจุงคือ ไอเซนเบิร์ก

ลักษณะแสดงตัว เป็นเจตคติที่สนใจโลกภายนอกและวัตถุเป็นพลังงานที่พุ่งออกมาสัมผัสอะไรเพียงผิวเผิน ลักษณะของบุคคลพวกนี้คือ เป็นเมิตร มีมนุษยสัมพันธ์ ชอบผจญภัย ใจกว้างใจ ปรบตัวง่าย นอกจากนี้ไอเซนเบิร์กยังเพิ่มเติมว่าลักษณะแสดงตัวเป็นเมิตีหนึ่งของบุคลิกภาพซึ่งสามารถวัดได้โดยใช้แบบทดสอบที่เขาสร้างขึ้น โดยมีความสอดคล้องกับแนวคิดของจุง ลักษณะแสดงตัวนี้มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับโรคจิต

ลักษณะเก็บตัว เป็นความบกพร่องของอีโก้ (Ego) หรือเป็นความสัมพันธ์ทางลบระหว่างอีโก้กับเป้าหมาย เป็นการปรับเจตคติของบุคคลระหว่างการรับรู้ถึงเป้าหมายกับพฤติกรรมให้สอดคล้องกับลักษณะของบุคคลพวกนี้คือเป็นนักอนุรักษ์ ปรบตัวยากไม่ใจกว้าง ใจเล็ดล้นใจยาก ชอบหลบหนี (Eysenck, 1979 : 356 - 553)

ฮอลล์ และลินเชย์ กล่าวถึงบุคลิกภาพด้านแสดงตัว-เก็บตัว ตามแนวคิดของจุง "เขากล่าวว่าเจตคติโดยทั่วไปของคนเรามีอยู่สองอย่างคือ หันเข้าหาตัวเอง (Introvert) และหันออกจากตัวเอง (Extrovert) ลักษณะของคนจึงแบ่งได้สองแบบคือ พวกเก็บตัว (Introversion) และพวกแสดงตัว (Extroversion)

รูปแบบของพวกแสดงตัว เป็นคนชอบสังคม ชอบสังสรรค์ มีเพื่อนมาก ชอบความตื่นเต้น ทำอะไรโดยไม่ต้องเตรียมตัว เป็นคนทันทัน ชอบแสดงเรื่องตลกขำขัน ชอบการเปลี่ยนแปลง เป็นคนอิสระมองโลกในแง่ดี ชอบสนุกสนาน ชอบการเคลื่อนไหว ทำสิ่งต่าง ๆ มีแนวโน้มจะก้าวร้าวอารมณ์เสียง่าย ไม่ควบคุมอารมณ์

รูปแบบของพวกเก็บตัว เป็นคนเงียบ แยกตัวจากคนอื่น เจ้าระเบียบ ชอบหนังสือมากกว่าจะสนทนากับเพื่อน ไม่ใจกว้างใจในเหตุการณ์ต่าง ๆ ไม่ชอบความตื่นเต้นดำเนินชีวิตประจำวันด้วยความเคร่งครัด ทำอะไรก็วางแผนไว้ล่วงหน้า เอาจริงเอาจังชื่อตรงมองโลกในแง่ร้าย อารมณ์มั่นคง และให้ค่านิยมสูงกับจริยธรรม (Hall and Lindzey, 1970 : 89)

3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพด้านแสดงตัว-เก็บตัว

งานวิจัยต่างประเทศ

บัลซ์ ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะแสดงตัว-เก็บตัวของนักศึกษาชาวญี่ปุ่นที่เรียนภาษาอังกฤษ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักศึกษาที่อยู่ในวิทยาลัย พบว่า ลักษณะเก็บตัวมีความสัมพันธ์ทางลบกับการออกเสียง แต่มีคะแนนการอ่านและไวยากรณ์สูงกว่าลักษณะแสดงตัว (Busch. 1982 : 109)

บรอดเบนต์ ได้ศึกษาการเก็บตัว-แสดงตัวของนักศึกษาริฎฎาโทในมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ซึ่งเป็นกลุ่มเรียนดีและเรียนไม่ดี ผลปรากฏว่า นักศึกษากลุ่มเรียนดีเก็บตัวมากกว่ากลุ่มที่เรียนไม่ดีอย่างมีนัยสำคัญ (Broadbent. 1958 : 214)

ฟลินน์ ได้ศึกษาการเปลี่ยนอัตมโนทัศน์และการรู้จักตนเองของนักศึกษาที่มีลักษณะแสดงตัว-เก็บตัว โดยใช้วิธีสอนแบบเน้นความรู้ และแบบเน้นความรู้สึกเพื่อพัฒนาอัตมโนทัศน์และการรู้จักตนเอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักศึกษาที่มีอายุระหว่าง 18 - 25 ปี โดยแบ่งเป็นกลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบเน้นความรู้ 25 คน แบบเน้นความรู้และความรู้สึก 23 คน และกลุ่มควบคุม 24 คน ภายหลังจากทดลองพบว่า อัตมโนทัศน์และการรู้จักตนเองของนักศึกษา ก่อนและหลังการทดลองของแต่ละกลุ่มไม่มีความแตกต่างกัน (Flynn. 1986 : 2627-A)

ชาลด์ ได้ศึกษาจากเด็กโรงเรียนมัธยมแบบประสม จำนวน 138 คน พบว่า คนแสดงตัว คนคิดมาก และระดับสติปัญญา ไม่สัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนการเก็บตัวและความสามารถในการสอนในโรงเรียนได้ค่าสหสัมพันธ์เป็นบวก (Child. 1964 : 137 - 195)

ไคลน์ ได้ศึกษาลักษณะการแสดงตัว ลักษณะทางอารมณ์และผลการเรียนของนักเรียนชายหญิงปีที่ 1 จำนวน 110 คน โดยใช้แบบทดสอบบุคลิกภาพ E.P.I. (Eysenck Personality Inventory) พบว่าการแสดงตัวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กันทางลบอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนลักษณะทางอารมณ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ (Kline. 1966 : 92 - 93)

มาคเลย์ และอีแวน ได้ศึกษาความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนที่มีลักษณะแสดงตัว-เก็บตัว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนที่มีอายุ 14 - 15 ปี เครื่องมือที่ใช้คือ

แบบสำรวจบุคลิกภาพของไอเซนค์ (Eysenck) พบว่านักเรียนที่มีลักษณะแสดงตัวและเก็บตัว มีความภาคภูมิใจในตนเองแตกต่างกัน และนักเรียนที่มีลักษณะแสดงตัวมีความภาคภูมิใจในตนเองสูงกว่านักเรียนที่มีลักษณะเก็บตัว (Bagley and Evan, 1975 : 253 - 254)

งานวิจัยในประเทศ

อุไร สิงห์โต ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพด้านแสดงตัว-เก็บตัว กับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จาก โรงเรียนรัฐบาล 2 แห่ง เครื่องมือที่ใช้คือ แบบทดสอบวัดบุคลิกภาพของไอเซนค์ (Eysenck) และมาตรฐานค่า พบว่า บุคลิกภาพด้านแสดงตัว-เก็บตัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (อนรรฆพร ศรีวิสัย, 2534 : 22 ; อ้างอิงมาจาก อุไร สิงห์โต, 2522 : 43)

เอี่ยมจิต ศีศรีแก้ว ได้ศึกษาผลการศึกษาศักยภาพที่เหมาะสมในการแสดงออกที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพและความวิตกกังวล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบทดสอบวัดพฤติกรรมกล้าแสดงออก แบบสำรวจบุคลิกภาพด้านแสดงตัว-เก็บตัว และแบบสำรวจความวิตกกังวล ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มที่ได้รับการฝึกพฤติกรรมที่เหมาะสมในการแสดงออก มีการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพด้านเก็บตัวมาเป็นแสดงตัวมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีระดับความวิตกกังวลลดลงมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (อนรรฆพร ศรีวิสัย, 2534 : 22 ; อ้างอิงมาจาก เอี่ยมจิต ศีศรีแก้ว, 2524 : 65)

ยุทธศาสตร์ นันทราช ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพด้านแสดงตัว-เก็บตัว โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ของกลุ่มที่มีบุคลิกภาพด้านแสดงตัวมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา สูงกว่ากลุ่มที่มีบุคลิกภาพด้านเก็บตัว กลุ่มนักเรียนที่มีบุคลิกภาพด้านเก็บตัว เมื่อได้รับการเรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ยุทธศาสตร์ นันทราช, 2525 : 54)

กาญจนา ควรสุภา ได้ศึกษานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 300 คน ผลการศึกษา

พบว่า เด็กชายมีลักษณะแสดงตัวมากกว่าเด็กหญิงซึ่งผลการศึกษานี้ตรงกับผลการศึกษาของ อัจฉรา เปรมเป็รื่อง เวส, วันเพ็ญ อายุการ และชูชีพ อ่อนไคสูง และเด็กที่ผู้ปกครอง ประกอบอาชีพต่างกันมีบุคลิกภาพแสดงตัว-เก็บตัวแตกต่างกัน เด็กที่มีลำดับการเกิดต่างกันมี บุคลิกภาพแสดงตัว-เก็บตัวต่างกัน เด็กที่เป็นบุตรคนสุดท้ายมีลักษณะแสดงตัวมากที่สุด และ บุตรคนแรกมีลักษณะแสดงตัวน้อยที่สุด (สนจิต อภิชนาพงศ์. 2523 : 8 ; อ้างอิงมาจาก ภาณุจนา ควรสุภา. 2516 : 85)

การศึกษาเกี่ยวกับบุคลิกภาพแสดงตัว-เก็บตัวในด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ พอจะสรุป ได้ว่าเพศ ลำดับที่เกิด สภาพสิ่งแวดล้อม วิธีการสอน วัย มีผลต่อความแตกต่างของบุคลิกภาพ แสดงตัว-เก็บตัว แต่อาชีพของผู้ปกครอง ไม่มีผลต่อความแตกต่างของบุคลิกภาพแสดงตัว-เก็บตัว แต่อย่างใด

ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสนใจในอาชีพ

ทฤษฎีของฮอลแลนด์ (Holland's Theory)

จอห์น แอล ฮอลแลนด์ (John L. Holland) เป็นผู้ได้ทำประโยชน์ให้แก่การ แนะนำอาชีพมากที่สุด เขาได้สร้างทั้งทฤษฎีการเลือกอาชีพแบบสำรวจความสนใจในอาชีพ (Vocational Preference Inventory) และแบบสำรวจบุคลิกภาพตนเอง เพื่อช่วยในการเลือกอาชีพ (Self-Directed Search) ฮอลแลนด์ได้ตั้งสมมุติฐานไว้ดังนี้

1. การเลือกอาชีพเป็นการแสดงออกถึงบุคลิกภาพของบุคคล ความสนใจในอาชีพ แสดงให้เห็นบุคลิกภาพในการทำงาน การใช้เวลาว่างและงานอดิเรกของบุคคล
2. การสำรวจความสนใจในอาชีพเป็นการวัดบุคลิกภาพของบุคคล
3. ถ้าบุคคลเลือกประกอบอาชีพอย่างหนึ่งอันเนื่องมาจากประวัติและบุคลิกภาพของเขา อาชีพอย่างเดียวกันนั้นก็ดึงดูดความสนใจของบุคคลที่มีบุคลิกภาพ หรือลักษณะที่ตรงกัน หรือคล้ายคลึงกัน
4. บุคคลแต่ละคนมีความสนใจต่ออาชีพอยู่สองสามอาชีพ ซึ่งจะมีความสำคัญต่อการเลือกอาชีพมาก
5. ความพึงพอใจ ความมั่นคง และความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ขึ้นอยู่กับ

ความสอดคล้องระหว่างบุคลิกภาพของบุคคลกับสภาพแวดล้อมของงาน (ลีน่าวี่ ขจรศิลป์.
2529 : 39 - 40 ; อ้างอิงมาจาก Holland. 1973 : unpagged)

ฮอลแลนด์ ได้เสนอทฤษฎีการเลือกอาชีพโดยมีความคิดพื้นฐาน สรุปได้ 4 ประการ
ดังนี้

1. บุคลิกภาพของบุคคลทั่วไปแบ่งได้เป็น 6 ลักษณะตามความสนใจในอาชีพ
ประเภทต่างต่อไปนี้เป็นคือ งานช่างฝีมือและงานกลางแจ้ง (Realistic) งานวิทยาศาสตร์และ
เทคนิค (Investigative) งานศิลปะ ดนตรี และวรรณกรรม (Artistic) งานบริการ
การศึกษา และสังคม (Social) งานการจัดการและค้าขาย (Enterprising) งานสำนัก
งานและเสมียน (Conventional) ตัวอักษรย่อที่ใช้คือ R I A S E C บุคลิกภาพแต่ละ
ลักษณะ เป็นผลจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมต่าง ๆ กับแรงผลักดันส่วนบุคคลซึ่งประกอบ
ด้วยศักดิ์ตระกูล บิดา มารดา ระดับชั้นทางสังคมและสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ประสบการณ์
เหล่านี้ จะก่อให้เกิดความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ และความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบนี้จะกลายเป็น
ความสนใจ และจากความสนใจจะนำไปสู่ความสามารถเฉพาะในที่สุด ความสนใจและความ
สามารถเฉพาะจะกำหนดให้บุคคลคิด รับรู้ และแสดงเอกลักษณ์ของตน

2. สิ่งแวดล้อมของบุคคลแบ่งได้เป็น 6 ประเภท ตามความสนใจในอาชีพประเภท
ต่างและสิ่งแวดล้อมแต่ละประเภทจะมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพตามความสนใจในอาชีพของบุคคล
บุคคลที่มีสิ่งแวดล้อมต่างกัน ความสนใจและความถนัดจะต่างกันด้วย บุคคลจึงมีแนวโน้มที่จะ
เลือกอาชีพที่สอดคล้องกับบุคลิกภาพของตน ดังนั้นบุคคลซึ่งอยู่ในสภาพสิ่งแวดล้อมเดียวกันมักมี
ความสนใจในอาชีพคล้ายคลึงกัน

3. บุคคลจะค้นหาสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เขาไปฝึกทักษะและใช้ความสามารถ
ของเขาทั้งยังเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงเจตคติ ค่านิยม และบทบาทของเขา

4. พฤติกรรมของบุคคลถูกกำหนดโดยบุคลิกภาพและสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้เมื่อเรา
ทราบบุคลิกภาพ และสิ่งแวดล้อมของบุคคลก็จะทำให้เราทราบถึงผลที่จะติดตามมาด้วย ได้แก่
การเลือกอาชีพ การเปลี่ยนงาน ความสำเร็จในอาชีพ ความสามารถเฉพาะพฤติกรรมทาง
การศึกษาและสังคม (Holland. 1973 : 3 - 4)

ฮอลแลนด์ ยังมีแนวคิดเพิ่มเติมนอกจากความคิดพื้นฐานสี่ประการข้างต้นแล้ว พอ
สรุปได้ดังนี้

1. ความคงเส้นคงวา (Consistency) บุคลิกภาพบางลักษณะมีความคงเส้นคงวาในการเลือกอาชีพ เช่น บุคลิกภาพของผู้ที่มีความสนใจในอาชีพ ประเภทงานช่างฝีมือและงานกลางแจ้งกับบุคลิกภาพของผู้ที่มีความสนใจในอาชีพประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคนิค

2. ความแตกต่างกัน (Differentiation) โดยปกติบุคคลจะมีบุคลิกภาพเด่นชัดอยู่ลักษณะหนึ่ง แม้จะมีบุคลิกภาพลักษณะอื่น ๆ ประปรายบ้างแต่บางคนอาจจะมีบุคลิกภาพลักษณะต่าง ๆ อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน จนยากต่อการชี้ชัดลงไปว่าบุคคลนั้นจะมีบุคลิกภาพลักษณะใด

3. ความสอดคล้องกัน (Congruence) บุคลิกภาพและสิ่งแวดล้อมต้องมีความสอดคล้องกัน เช่น สิ่งแวดล้อมของผู้ที่มีความสนใจในอาชีพ ประเภทงานช่างฝีมือและงานกลางแจ้งย่อมเหมาะสมสอดคล้องกับบุคลิกภาพของผู้ที่มีความสนใจในอาชีพประเภทนี้มากกว่าบุคลิกภาพของผู้ที่มีความสนใจในอาชีพประเภทอื่น

4. การคาดการณ์ (Calculus) โดยเหตุที่บุคลิกภาพด้านอาชีพแต่ละประเภทและสิ่งแวดล้อมแต่ละอย่างมีความสัมพันธ์กัน ดังนั้น เมื่อบุคคลมีบุคลิกภาพด้านอาชีพประเภทใดประเภทหนึ่ง ทำให้สามารถคาดการณ์ถึงอาชีพประเภทอื่นซึ่งคล้ายคลึงกันได้ด้วย (Holland, 1973 : 3 - 4)

ฮอลแลนด์ ได้จำแนกบุคลิกภาพตามความสนใจในอาชีพต่าง ๆ เป็น 6 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1. บุคลิกภาพของผู้ที่มีความสนใจในอาชีพประเภทงานช่างฝีมือและงานกลางแจ้ง (Realistic) บุคคลกลุ่มนี้ชอบประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งของ เครื่องมือ เครื่องจักรกล และสัตว์เลี้ยง แต่ไม่ชอบกิจกรรมด้านทางการศึกษาและการแพทย์ ดังนั้นบุคคลกลุ่มนี้จึงมีความสามารถด้านช่าง เครื่องยนต์ การเกษตร ไฟฟ้า และเทคนิค แต่คือความสามารถทางด้านสังคมและทางการศึกษา

สรุปแล้วบุคคลกลุ่มนี้มีพฤติกรรมดังนี้

1.1 ชอบอาชีพประเภทงานช่างฝีมือและงานกลางแจ้ง แต่ไม่ชอบอาชีพประเภทงานบริการการศึกษา และสังคม

1.2 ใช้ความสามารถที่มีอยู่แก้ปัญหาเกี่ยวกับงานและเรื่องอื่น ๆ

1.3 รับรู้ตนเองในฐานะผู้มีความสามารถทางด้านเครื่องยนต์ และงานกลางแจ้ง แต่ขาดความสามารถทางด้านสังคมและทางการศึกษา

1.4 นิยมสิ่งที่เป็นรูปธรรม และนิยมลักษณะภายนอกของบุคคล เช่น เงิน อำนาจ ตำแหน่งหน้าที่การงาน

โดยเหตุที่บุคคลกลุ่มนี้มีความสนใจ ความสามารถ การรับรู้ตนเอง และค่านิยมต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น บุคคลกลุ่มนี้จึงมีลักษณะต่อไปนี้เป็นคือ ขี้อาย หัวอ่อน เปิดเผย จริงจัง วัตถุประสงค์เสมอต้นเสมอปลาย มัธยัสถ์ ไม่คิดมาก ไม่หมกมุ่น

อาชีพที่บุคคลกลุ่มนี้สนใจได้แก่ ครูสอนอุตสาหกรรมศิลป์ อาชีพป่าไม้ วิศวกรช่าง วิศวกรเหมือง วิศวกรโยธา ช่างเทคนิค ช่างเครื่องบิน ช่างพิมพ์ ช่างไฟฟ้า ช่างตัดเสื้อ ช่างทำกุญแจ

2. บุคลิกภาพของผู้มีความสนใจในอาชีพประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคนิค (Investigative) บุคคลกลุ่มนี้ชอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสังเกต สืบค้นข้อมูล การจัดการระบบ การทดลองด้านกายภาพ ชีวภาพ และปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เพื่อจะได้เข้าใจและควบคุมปรากฏการณ์นั้น ๆ แต่ไม่ชอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการชักชวน การเข้าสังคมและการเลียนแบบ

สรุปแล้วบุคคลกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมดังนี้

2.1 ชอบอาชีพประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคนิค แต่ไม่ชอบอาชีพประเภทการจัดการและค้าขาย

2.2 ใช้ความสามารถที่มีอยู่ แก้ปัญหาเกี่ยวกับการงานและเรื่องอื่น ๆ

2.3 รู้รู้อตนเองในฐานะนักวิชาการ เชื่อมั่นในความคิดของตนเอง มีความสามารถทางด้านการคำนวณและวิทยาศาสตร์ แต่ขาดความสามารถในการเป็นผู้นำ

2.4 มีค่านิยมทางด้านงานวิทยาศาสตร์และเทคนิค

โดยเหตุที่บุคคลกลุ่มนี้มีความสนใจ ความสามารถ การรับรู้ตนเอง และค่านิยมดังกล่าวข้างต้น บุคคลกลุ่มนี้จึงมีลักษณะต่อไปนี้เป็นคือ ชอบวิเคราะห์ รอบคอบ ใฝ่หาความรู้ รักอิสระ มีหลักการ อดทน

อาชีพที่บุคคลกลุ่มนี้สนใจ ได้แก่ แพทย์ นักดาราศาสตร์ นักฟิสิกส์ นักเคมี นักชีววิทยา นักจิตวิทยา นักมนุษยศาสตร์ ครูสอนคำนวณ นักธรณีวิทยา นักอุตุนิยมวิทยา จักษุแพทย์ ศัลยแพทย์ ทันตแพทย์

3. บุคลิกภาพของผู้มีความสนใจในอาชีพประเภทงานศิลปะ ดนตรี และวรรณกรรม (Artistic) บุคคลกลุ่มนี้ชอบประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เป็นนามธรรม เป็นอิสระ

ไม่เป็นระเบียบแบบแผน แต่ไม่ชอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เป็นรูปธรรม ความเป็นระเบียบแบบแผน

สรุปแล้วบุคคลกลุ่มนี้มีพฤติกรรมดังนี้

3.1 ชอบอาชีพประเภทงานศิลปะ ดนตรี และวรรณกรรม แต่ไม่ชอบอาชีพประเภทงานสำนักงานและเสมียน

3.2 ใช้ความสามารถที่มีอยู่ แก้ปัญหาเกี่ยวกับการงานและเรื่องอื่น ๆ

3.3 รับรู้ตนเองในฐานะผู้ชอบแสดงออก มีความคิดริเริ่ม มีพรสวรรค์ ไม่ชอบเลียนแบบ ชอบอิสระมีความสามารถทางด้านศิลปะ และดนตรี แต่ต้องความสามารถทางด้านงานสำนักงานและเสมียน

3.4 นิยมผู้มีความสามารถทางด้านงานช่างฝีมือและงานกลางแจ้ง

โดยเหตุที่บุคคลกลุ่มนี้มีความสนใจ ความสามารถ การรับรู้ตนเองและค่านิยมต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น จึงมีลักษณะต่อไปนี้เป็นคือ จุกจิก ไม่เป็นระเบียบ เจ้าอารมณ์ เพื่อฝันไม่จริงจัง ใจร้อน รักอิสระ ช่างคิด ไม่ชอบเลียนแบบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีอุดมคติ

อาชีพที่บุคคลกลุ่มนี้สนใจ ได้แก่ ผู้กำกับละคร ครูสอนภาษาอังกฤษ ครูสอนดนตรี นักดนตรี นักประพันธ์ นักร้อง นักแสดง นางแบบ นักแต่งเพลง นักประชาสัมพันธ์ ผู้ออกแบบเครื่องแต่งกาย ผู้ตกแต่งอาคารภายใน

4. บุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงานบริการการศึกษาและสังคม (Social) บุคคลกลุ่มนี้ชอบประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้ความรู้ การฝึกหัด การพัฒนา การอนุรักษ์ และการสั่งสอน แต่ไม่ชอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ เครื่องมือ เครื่องยนต์ ดังนั้นบุคคลกลุ่มนี้ จึงมีความสามารถทางด้านมนุษยสัมพันธ์ เช่น งานประชาสัมพันธ์ งานบริการ การศึกษา แต่ต้องความสามารถทางด้านงานช่างฝีมือและงานกลางแจ้ง

สรุปแล้วบุคคลกลุ่มนี้มีพฤติกรรมดังนี้

4.1 ชอบอาชีพประเภทงานบริการสังคมและการศึกษา แต่ไม่ชอบอาชีพประเภทงานช่างฝีมือ และงานกลางแจ้ง

4.2 ใช้ความสามารถที่มีอยู่ แก้ปัญหาเกี่ยวกับงานและเรื่องอื่น ๆ

4.3 รับรู้ตนเองในฐานะเป็นบุคคลที่ชอบช่วยเหลือผู้อื่น เข้าใจผู้อื่น มีความสามารถทางการสอน แต่ขาดความสามารถทางด้านเครื่องยนต์ และวิทยาศาสตร์

4.4 นิยมที่จะเกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ กิจกรรมทางด้านสังคมและด้านกีฬา

โดยเหตุที่บุคคลกลุ่มนี้ มีความสนใจ ความสามารถ การรับรู้ตนเองและค่านิยมต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น บุคคลกลุ่มนี้จึงมีลักษณะต่อไปนี้ คือ มีอำนาจ ให้ความร่วมมือ มีโมติวิจิต ชอบบำเพ็ญประโยชน์ มีอุดมคติ มีความลึกซึ้ง มีความเมตตากรุณา มีความรับผิดชอบ ชอบเข้าสังคม มีความเข้าใจเพื่อนมนุษย์ มีความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น

อาชีพที่บุคคลกลุ่มนี้สนใจ ได้แก่ ผู้อำนวยการทางด้านสังคมสงเคราะห์ ผู้บริหารทางการศึกษา ผู้ให้คำปรึกษา จิตแพทย์ พยาบาล ครู บรรณารักษ์ อาจารย์มหาวิทยาลัย นักประวัติศาสตร์

5. บุคลิกภาพของผู้ที่สนใจในอาชีพประเภทงานการจัดการและค้าขาย (Enterprising) บุคคลกลุ่มนี้ชอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนหรือเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ แต่ไม่ชอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สรุปแล้วบุคคลกลุ่มนี้มีพฤติกรรมดังนี้

5.1 ชอบอาชีพประเภทงานจัดการและการค้าขาย แต่ไม่ชอบอาชีพประเภทงานวิทยาศาสตร์ และเทคนิค

5.2 ใช้ความสามารถที่มีอยู่ในการแก้ไขปัญหากับงาน และเรื่องอื่น ๆ

5.3 รับรู้ตนเองในฐานะผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง เข้าสังคมเก่ง มีลักษณะการเป็นผู้นำ มีทักษะด้านการพูด แต่ด้อยความสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์

5.4 นิยมผู้มีความสามารถทางด้านการเมือง และด้านเศรษฐกิจ

โดยเหตุที่บุคคลกลุ่มนี้มีความสนใจ ความสามารถ การรับรู้ตนเอง และค่านิยมต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น บุคคลกลุ่มนี้จึงมีลักษณะต่อไปนี้คือ ชอบกิจกรรมที่มีการเสี่ยงทาย ทะยานใจร้อน เปิดเผย คล่องแคล่ว มีความเชื่อมั่นในตนเอง เข้าสังคมเก่ง น่าเชื่อถือ มองโลกในแง่ดี กล้าพูดได้แย่ง พูดเก่ง

อาชีพที่บุคคลกลุ่มนี้สนใจ ได้แก่ นักวิจัยตลาด นายธนาคาร ผู้ขายประกันชีวิต นายหน้าซื้อขาย ผู้จัดการฝ่ายขาย พนักงานขายสินค้า ทนายความ ผู้พิพากษา

6. บุคลิกภาพของผู้ที่มีความสนใจอาชีพประเภทงานสำนักงานและงานเสมียน (Conventional) บุคคลกลุ่มนี้ชอบกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม การจัดระบบ หรือการจัดระเบียบ

เช่น เก็บรายงาน จัดข้อมูล จัดหมวดหมู่รายงาน ไม่ชอบกิจกรรมที่เป็นนามธรรม งานค้นคว้า
 ดังนั้นบุคคลกลุ่มนี้จึงมีความสามารถทางด้านงานสารบรรณ แต่ด้วยความสามารถทางด้านงาน
 ศิลปะ คนตรี และวรรณกรรม

สรุปแล้วบุคคลกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมดังนี้

6.1 ชอบอาชีพประเภทงานสำนักงานและงานเสมียน แต่ไม่ชอบอาชีพประเภท
 งานศิลปะ คนตรี และวรรณกรรม

6.2 ใช้ความสามารถที่มีอยู่ช่วยในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับงานและเรื่องอื่น ๆ

6.3 รับผิดชอบในฐานะเป็นผู้ชอบเลียนแบบ ชอบจัดระบบ จัดระเบียบ มี
 ความสามารถทางด้านสารบรรณ และตัวเลข แต่ด้วยความสามารถทางด้านศิลปะ

6.4 นิยมผู้ประสบความสำเร็จ งานด้านธุรกิจ และด้านเศรษฐกิจ

โดยเหตุที่บุคคลกลุ่มนี้มีความสนใจ มีความสามารถ การรับรู้ตนเอง และค่านิยม
 ต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น บุคคลกลุ่มนี้จึงมีลักษณะต่อไปนี้คือ ชอบเลียนแบบ อ่อนน้อม เป็นคน
 เจ้าระเบียบ ขยัน คล่องแคล่ว ใจเย็น ไม่เพ้อฝัน ไม่ยึดหยุ่น มีความอดทน ชอบความเที่ยงตรง

อาชีพที่บุคคลกลุ่มนี้สนใจ ได้แก่ นักบัญชี ครูสอนบริหารธุรกิจ เสมียนในสำนักงาน
 เลขานุการ ผู้จัดการฝ่ายให้ยืมเงิน (Holland, 1973 : 13 - 18)

ทฤษฎีการเลือกอาชีพของกินชเบอร์ก (Ginzberg)

กินชเบอร์ก กล่าวถึงการเลือกอาชีพว่า เป็นกระบวนการตั้งแต่เกิดจนตายไม่ใช่
 การตัดสินใจเพียงครั้งเดียว แต่เป็นการตัดสินใจที่เป็นสิ่งสำคัญติดต่อกันไป แต่ละขั้นของ
 กระบวนการ มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาการของอายุของแต่ละบุคคล ซึ่งเวลาเหล่านี้จะไม่
 หวนกลับหลังไปอีก ดังนั้นเมื่อตัดสินใจแล้วจะกลับหลังไม่ได้ การเลือกจึงเป็นกระบวนการที่
 มุ่งไปสู่เวลาข้างหน้าและจะจบลงด้วยการประนีประนอม ระหว่างความสำเร็จ ความต้องการ
 ของตนเองกับความเป็นจริงในโลก ดังนั้นความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเลือกอาชีพตามทฤษฎีนี้จึง
 มี 3 ประการคือ

1. การเลือกอาชีพเป็นกระบวนการ (Process)
2. กระบวนการเลือกอาชีพจะย้อนกลับหลังไม่ได้ (Irreversible)
3. การเลือกอาชีพจะมีการประนีประนอม (Compromise) ขึ้นสุดทำยระหว่าง

ความสามารถ ความสนใจ และความเป็นจริงของสภาพแวดล้อม (Ginzberg. 1966 : 47 - 57)

กินชเบอร์ก แบ่งช่วงการเลือกอาชีพของบุคคลออกเป็น 3 ระยะ คือ

1. ระยะคิดฝัน (Fantasy Period) คือระยะที่เด็กมีอายุ 1 - 10 ปีจะเริ่มคิดถึง การเลือกอาชีพโดยการสร้างจินตนาการไว้ว่าโตขึ้นจะเป็นอะไร ในระยะนี้เด็กไม่มีความสามารถในการประเมินค่าข้อความสามารถของตนหรือรู้ถึง โอกาสในการทำงานและข้อจำกัด ของตนอย่างแท้จริง เขาจะดูจากสังคมที่เขาอยู่

2. ระยะทดลองทำงาน (Tentative Period) อายุตั้งแต่ 11 - 17 ปี การเลือกอาชีพในระยะนี้แสดงถึงความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของบุคคลเกี่ยวกับปัญหาการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคต คำนึงถึงอนาคตมากกว่าปัจจุบัน ระยะนี้การเลือกยังเป็น การเลือกที่ยืดหยุ่นประกอบเกี่ยวกับตนเองอยู่ เช่น คำนึงถึงความสนใจ ความสามารถ ค่านิยมของตนเอง ช่วงนี้อาจแบ่งได้เป็น 3 ระยะคือ

2.1 ระยะยึดความสนใจของตน (Interest Stage) เด็กอายุ 11 - 12 ปี จะเลือกอาชีพตามความสนใจ ซึ่งส่วนมากจะสัมพันธ์กับความปรารถนาระยะต้น

2.2 ระยะคำนึงถึงความสามารถ (Capacity Stage) เด็กอายุ 13 - 14 ปี จะเลือกอาชีพโดยคำนึงถึงความสามารถโดยการประเมินความสามารถและเริ่มเรียนรู้ว่าการเลือกที่อาศัยความสนใจอย่างเดียวอาจผิดพลาดได้

2.3 ระยะคำนึงค่านิยมของตนเอง (Value Stage) เด็กอายุ 15 - 16 ปี จะเริ่มรู้ถึงค่านิยมและสิ่งเกิดว่าอะไรเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเขา สิ่งที่เขาต้องการคือ เงิน เกียรติยศ โอกาสในการแสดงความคิดเห็นสร้างสรรค์ ค่านิยมเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์กับการเลือกอาชีพของเขา

2.4 ระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ (Transition) เด็กอายุ 17 ปี จะเริ่มรู้จักพิจารณาจากข้อเท็จจริง และตัดสินใจได้เหมาะสมถูกต้องยิ่งขึ้น โครงสร้างของสังคม และ เศรษฐกิจ เป็นสิ่งจำเป็นที่คนเราต้องเรียนรู้ในการปรับตัวให้เข้ากับบทบาทในอนาคต

3. ระยะการเลือกที่สมจริง (Realistic Period) เป็นระยะของความเป็นจริงนับตั้งแต่อายุ 17 ปี ขึ้นไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ ระยะนี้เป็นระยะแสวงหาข้อเท็จจริงจากอาชีพต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพให้เป็นไปอย่างถูกต้องโดยคำนึงถึงโอกาส

ข้อจำกัด และข้อเท็จจริงต่าง ๆ (Ginzberg. 1974 : 37 - 40)

3) ทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพของซูเปอร์ (Super)

ซูเปอร์ กล่าวถึงความรู้พื้นฐานเบื้องต้นของทฤษฎีอยู่ 12 ประการ คือ

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences) เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาในด้านพัฒนาการทางอาชีพของบุคคลเพราะบุคคลย่อมแตกต่างกันทั้งในด้านความสามารถ ความสนใจและบุคลิกภาพ ดังนั้นการเลือกอาชีพของบุคคลก็ควรต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย
2. ความสามารถในตัวบุคคล (Multipotentiality) บุคคลแต่ละคนมีขีดความสามารถหรือลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล ซึ่งมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในงานอย่างใดอย่างหนึ่ง การที่จะเปรียบเทียบความสามารถของบุคคลนั้นทำได้ยากเพราะบุคคลจะมีความสามารถเฉพาะตัวที่แตกต่างกัน
3. รูปแบบความสามารถในอาชีพ (Occupational Ability Patterns) ลักษณะเฉพาะของอาชีพแต่ละอาชีพจะมีรูปแบบของความสามารถที่เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละอาชีพ เช่น ความสามารถ ความสนใจและบุคลิกภาพนั้นคือ อาชีพหนึ่ง ๆ จะต้องการบุคคลที่มีความสามารถความสนใจและบุคลิกภาพต่าง ไปจากอีกอาชีพหนึ่ง
4. การเลียนแบบและบทบาทของรูปแบบ (Identification and Role of Models) บุคคลส่วนมากจะเลียนแบบบิดามารดาหรือบุคคลอื่น ๆ ในด้านการประกอบอาชีพ เด็กก็จะสนใจอาชีพโดยการเลียนแบบจากอาชีพของผู้ใหญ่ ดังนั้นผู้ใหญ่จึงควรเป็นรูปแบบที่ดีให้แก่เด็ก
5. ความต่อเนื่องของการตัดสินใจ (Continuity of Adjustment) การที่บุคคลจะเลือกอาชีพอะไรนั้น การตัดสินใจเลือกจะต้องจัดให้เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง (Continuous Process) ทั้งนี้เนื่องจากสถานการณ์ สิ่งแวดล้อมที่บุคคลอาศัยอยู่หรือทำงานรวมทั้งอัตมโนภาพ (Self Concept) ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและประสบการณ์ ดังนั้นการเลือกและการตัดสินใจจึงต้องเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกันไป (นิตยา ธรรมพันธ์. 2523 : 21 - 24 ; อ้างอิงมาจาก Super. 1957 : 99 - 108)
6. ช่วงของชีวิต (Life Stage) กระบวนการเลือกอาชีพเป็นกระบวนการ

ต่อเนื่องตามชีวิตของบุคคล ซึ่งแบ่งออกเป็นขั้น ๆ ดังต่อไปนี้

6.1 ขั้นการเจริญเติบโต (Growth Stage) ขั้นนี้อยู่ในช่วงตั้งแต่เกิดจนถึงอายุ 14 ปี การพัฒนาการในระยะนี้โดยทั่วไปเป็นการพัฒนาทางด้านความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง ความสามารถ เจตคติ ความสนใจและความต้องการ ระยะการเจริญเติบโตแบ่งออกเป็นระยะย่อย 4 ระยะ คือ

6.1.1 ระยะที่เด็กยังไม่มี ความสนใจในอาชีพ (Prevocational Substage) ระยะนี้อยู่ในช่วงตั้งแต่เกิดจนถึงอายุ 3 ปี เด็กจะมีพัฒนาการทางด้านร่างกายอย่างรวดเร็ว

6.1.2 ระยะจินตนาการด้านอาชีพ (Fantasy Substage) ระยะนี้อยู่ในช่วงอายุ 4 - 10 ปี เด็กจะมีจินตนาการด้านอาชีพตามความเพ้อฝันของตนเอง

6.1.3 ระยะสนใจในอาชีพ (Interest Substage) ระยะนี้อยู่ในช่วงอายุ 11 - 12 ปี เด็กจะมีความสนใจในอาชีพมากขึ้น ความสนใจขึ้นอยู่กับรากฐานของความชอบและไม่ชอบ

6.1.4 ระยะพิจารณาความสามารถ (Capacity Substage) ระยะนี้อยู่ในช่วงอายุ 13 - 14 ปี เด็กจะให้ความสำคัญต่อความสามารถของตนเองเป็นพื้นฐานในการพิจารณาเกี่ยวกับอาชีพ

6.2 ขั้นการสำรวจ (Exploration Stage) ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 15 - 24 ปี ในระยะนี้บุคคลจะสำรวจตนเองและสำรวจอาชีพ เพื่อแสวงหาข้อมูลและสะสมประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งได้จากกิจกรรมในโรงเรียนและการทำงานพิเศษ ระยะของการสำรวจแบ่งออกเป็นระยะย่อย 3 ระยะ คือ

6.2.1 ระยะทดลองเลือกอาชีพ (Tentative Substage) ระยะนี้อยู่ในช่วงอายุ 15 - 17 ปี เป็นระยะที่บุคคลพิจารณาอาชีพและทดลองเลือกอาชีพ โดยอาศัยเหตุผลหลายประการ เช่น ความต้องการ ความถนัด ความสนใจ และความสามารถแต่ยังไม่ได้ตัดสินใจเลือกอาชีพที่แน่นอน

6.2.2 ระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของพัฒนาการด้านอาชีพ (Transition Substage) ระยะนี้อยู่ในช่วงอายุ 18 - 21 ปี เป็นระยะที่บุคคลพิจารณาเลือกอาชีพจากปัจจัยต่าง ๆ ตามสภาพความเป็นจริง เช่น โอกาสที่จะได้รับการศึกษา โอกาสที่จะได้ประกอบ

อาชีพนั้น

6.2.3 ระยะเวลาทดลองปฏิบัติงาน (Uncommitted Trial Substage)

ระยะนี้อยู่ในช่วงอายุ 22 - 24 ปี เป็นระยะที่บุคคลตัดสินใจทดลองปฏิบัติงาน

6.3 ขั้นเริ่มต้นประกอบอาชีพ (Establishment Stage) ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 25 - 44 ปี ในระยะนี้บุคคลเริ่มทำงานที่ถาวรเมื่อได้พบงานที่เหมาะสม แต่ถ้าบุคคลยังไม่พบงานที่เหมาะสมหรืองานที่พอใจ ก็อาจมีการเปลี่ยนแปลงงานในระยะต้น ๆ ในระยะทดลองปฏิบัติงานแบ่งออกเป็นระยะย่อย 2 ระยะคือ

6.3.1 ระยะเวลาทดลองปฏิบัติงาน (Committed Trail Substage)

ระยะนี้อยู่ในช่วงอายุ 25 - 30 ปี เป็นระยะที่บุคคลได้ตัดสินใจประกอบอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว แต่ถ้าอาชีพนั้นยังไม่มีความเหมาะสมหรือยังไม่พอใจ อาจมีการเปลี่ยนอาชีพใหม่ได้

6.3.2 ระยะเวลาอาชีพถาวร (Stabilization Substage) ระยะนี้อยู่ในช่วงอายุ 31 - 44 ปี เป็นระยะที่บุคคลได้พบกับอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง เริ่มตั้งใจทำงานเพื่อความมั่นคงในอาชีพ

6.4 ขั้นรักษาความมั่นคงในอาชีพ (Maintenance Stage) ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 45 - 65 ปี ในระยะนี้บุคคลจะขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ และหาความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ

6.5 ขั้นเสื่อมถอย (Decline Stage) ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไปประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพของบุคคลจะลดลง เนื่องจากความชราของบุคคลและจะเลิกประกอบอาชีพไปในที่สุด

7. รูปแบบในการประกอบอาชีพ (Career Patterns) รูปแบบของอาชีพขึ้นอยู่กับระดับสังคม เศรษฐกิจและโอกาส ซึ่งรูปแบบอาชีพนี้ได้แก่ ระดับความสูงต่ำของอาชีพ ความถี่ในการเปลี่ยนงานอาชีพบางอย่าง เปลี่ยนงานบ่อย แต่อาชีพบางอย่างไม่ต้องเปลี่ยนงานบ่อย ๆ

8. การพัฒนาอาชีพควรได้รับการแนะแนว (Development can be Guided) ในเรื่องอาชีพควรได้รับการแนะแนวที่ถูกต้อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมโดยอาจจะให้ทดลองฝึกงานบ้างตามโอกาสอันควร

9. การพัฒนาอาชีพเป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม (Development the Result of Interaction) อันจะทำให้บุคคลเข้าใจตนเอง รู้จัก

ความสนใจ ความถนัดและความสามารถของตนเอง ซึ่งจะช่วยทำให้บุคคลสามารถประเมินความสามารถของตนเองกับโอกาสที่สามารถเป็นไปได้จริง

10. ความไม่คงที่ของรูปแบบอาชีพ (The Dynamics of Career Patterns) รูปแบบของอาชีพขึ้นอยู่กับระดับของสังคม เศรษฐกิจของบิดามารดา สติปัญญา ความสามารถ และความสนใจของบุคคลจะไม่คงที่ เช่นเดียวกับการพัฒนาการของบุคคลตามช่วงชีวิต ซึ่งระหว่างช่วงของการเจริญเติบโต และระยะต้นของช่วงการสำรวจของบุคคลจะมีความเข้าใจเพียงเล็กน้อยต่อกระบวนการพัฒนาชีวิต แต่ความเข้าใจอันเล็กน้อยจะมีประโยชน์สำหรับกระบวนการนี้ ในช่วงหลังของขั้นการเจริญเติบโต ขั้นการสร้างหลักฐาน และขั้นของชีวิตที่มีมั่นคง

11. ความพอใจในงานขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างบุคคล ตำแหน่งและบทบาทของบุคคลจะพึงพอใจในงาน ถ้างานนั้นเหมาะสมกับวิถีชีวิต ความสามารถและการได้สวมบทบาทตามที่บุคคลนั้นต้องการ ซึ่งระดับความพอใจขึ้นอยู่กับระดับของการพัฒนาอัตมโนภาพของบุคคล

12. งานคือวิถีทางของชีวิต (Work is a way of life) นั่นคืองานเป็นวิถีทางแห่งชีวิตของบุคคล การที่บุคคลจะพึงพอใจในงานและพึงพอใจในวิถีชีวิตของตนเองนั้นขึ้นอยู่กับ การที่บุคคลได้ค้นพบวิถีทางที่ใช้แสดงความสามารถ ความสนใจบุคลิกภาพและค่านิยมของบุคคลนั้นและสามารถกระทำได้ตามบทบาทที่บุคคลนั้นเลือกแล้ว (ลีนาเวว์ ขจรศิลป์, 2529 :

35 - 36 ; อ้างอิงมาจาก Super, 1957 : unpagged)

ลีนาเวว์ ขจรศิลป์ ได้สรุปสาระทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพของซูเปอร์ไว้ดังนี้

1. พัฒนาการด้านอาชีพเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกันตลอดไป และโดยทั่วไปแล้วจะไม่มีการย้อนกลับ

2. พัฒนาการด้านอาชีพเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนและสามารถที่จะทำนายได้

3. พัฒนาการด้านอาชีพเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปตลอดเวลา

4. ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองของบุคคล เริ่มขึ้นตั้งแต่ก่อนวัยรุ่น จะชัดเจนขึ้น

เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น และจะมีผลต่อพัฒนาการด้านอาชีพในวัยรุ่น

5. บุคคลจะมองเห็นสภาพความเป็นจริง เกี่ยวกับการเลือกอาชีพมากขึ้น เมื่ออายุมากขึ้น

6. ความสัมพันธ์และอาชีพของบิดามารดามีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของบุตร
 7. ความเจริญก้าวหน้าในการประกอบอาชีพของบุคคลมีความสัมพันธ์กับสติปัญญา
 สถานภาพตามเศรษฐกิจ และสังคมของบิดามารดา ความต้องการค่านิยม ความสนใจ ทักษะ
 ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

8. แขนงอาชีพที่บุคคลเลือกเกี่ยวข้องกับ ความสนใจ ค่านิยมและความต้องการ
 อิทธิพลของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ทรัพยากรที่ใช้ในชุมชน ระดับและคุณภาพของการศึกษา
 โครงสร้างและแนวโน้มของอาชีพ ตลอดจนเจตคติของบุคคลในชุมชน

9. แม้ว่าอาชีพแต่ละอย่างต้องการลักษณะพิเศษในด้านความสามารถ ความสนใจ
 และบุคลิกภาพบางประการ แต่ก็มีคนประกอบอาชีพในแต่ละอาชีพเป็นจำนวนมาก และมีอาชีพ
 หลายอย่างให้คนเลือก

10. ความพอใจในงานและชีวิต ขึ้นอยู่กับการที่บุคคลประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับ
 ความสามารถ ความสนใจ ค่านิยมและบุคลิกภาพด้านอื่น ๆ ของตนเอง

11. ระดับความพอใจของบุคคลในอาชีพเป็นสัดส่วนกับระดับการใช้ความรู้สึกนึกคิด
 เกี่ยวกับตนเองทางด้านอาชีพ

12. งานและอาชีพเน้นความสำคัญของบุคลิกภาพมากทั้งชายและหญิง แม้ว่าบางคน
 จะเน้นองค์ประกอบด้านอื่น ๆ เช่น กิจกรรมในสังคม (สำเนาว่า ขจรศิลป์. 2529 : 38)

งานวิจัยเกี่ยวกับความสนใจในอาชีพ

งานวิจัยต่างประเทศ

สตรอง ได้ศึกษาความสนใจในเรื่องอาชีพของเพศชายและเพศหญิง พบว่า ความ
 แตกต่างในการเลือกอาชีพขึ้นอยู่กับความสนใจของตนเองเป็นส่วนใหญ่ ความแตกต่างระหว่าง
 เพศในเรื่องความสนใจมีเพียงเล็กน้อย (Strong. 1943 : 345 - 450)

แกลเลอร์ ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสนใจในอาชีพของเด็กวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 12 -
 14 ปี พบว่าเด็กวัยนี้ทั้งชายและหญิงมีความกระตือรือร้นในเรื่องอาชีพแล้วและอาชีพที่สนใจก็
 ไม่ได้สูงไปกว่าอาชีพของพ่อแม่เลย (Galler. 1951 : 439 - 445)

เออร์คแมน ได้ศึกษาวิจัยการเลือกอาชีพของเด็กวัยรุ่นที่เรียนซ้ำ พบว่าเด็กวัยรุ่นที่

เรียนซ้ำส่วนมากรู้จักตนเองว่าเป็นอย่างไร ดังนั้นพวกนี้จึงพยายามเลือกอาชีพให้เหมาะสมกับความสามารถของตนนอกจากนี้ยังพบอีกว่าอิทธิพลที่มีต่อการเลือกอาชีพของเด็กพวกนี้ ได้แก่ ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับอาชีพที่ได้รับจากที่บ้านและชุมชนที่ใช้ประสบการณ์เกี่ยวกับอาชีพทางโรงเรียน (Edman. 1957 : 2477)

เมอร์คอว์ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียน ผลปรากฏว่าในการเลือกอาชีพของนักศึกษาในวิทยาลัยส่วนมากได้รับอิทธิพลจากองค์ประกอบที่เป็นความสนใจ ความสามารถของตนเอง ประสบการณ์ต่าง ๆ ช่วยให้ให้นักเรียนส่วนมากตัดสินใจได้ดี ได้แก่ การสนทนากับบุคคลที่ประกอบอาชีพนั้น ๆ และการอ่านหนังสือ (Murdoch. 1964 : 2351)

เอคตี ได้ศึกษาวิจัยองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนเกษตรกรรมในรัฐหลุยเซียนาในปี 1965 โดยใช้แบบสอบถามและใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 741 คน ผลการศึกษาพบว่า

1. บิดามารดาที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ และมารดามีอิทธิพลอย่างมากในการตัดสินใจทางการศึกษาของเด็ก
2. ระดับการศึกษาบิดามารดา มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการเลือกอาชีพของเด็กมากกว่ามีชื่อเสียงในอาชีพของบิดามารดา
3. การเลือกอาชีพของเด็กขึ้นอยู่กับความสนใจส่วนตัว ความพึงพอใจ ความสามารถและค่าตอบแทน (Eaddy. 1969 : 2959)

โครเกอร์และเลตต์ส ได้วิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของอาชีพบิดา ที่มีต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนชายในชั้นมัธยมพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพและความมุ่งหวังในอาชีพของเด็กมีอิทธิพลทำให้เด็กจำนวน 2 ใน 3 มุ่งหวังในอาชีพที่มีรายได้และมีสถานะทางสังคมสูงกว่าระดับอาชีพของบิดา (Kroger and Louttet. 1953 : 203 - 212)

เอคเวิร์ด กล่าวว่าปริมาณความต้องการทางการศึกษาที่เพิ่มขึ้นทุกปีนั้นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งคือ บุคคลทางานที่ต้องการทำไม่ได้หรือเลือกงานจึงทำให้ไม่มีงานทำและทำให้บุคคลเหล่านั้นต้องการเรียนต่อไปอีก ดังนั้นการศึกษาต่อของคนจำนวนมากในปัจจุบันแท้จริงแล้วคือ การว่างงานแฝงเนื่องจากมีเจตคติต่ออาชีพไม่เหมาะสม (Edwards. 1974 : 34)

มอสเซอร์ ได้ศึกษาลักษณะการเลือกอาชีพโดยให้นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเลือก

อาชีพที่ชอบที่สุด 3 อาชีพ จากจำนวนอาชีพที่เสนอให้เลือกทั้งหมด 100 อาชีพ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีระดับสติปัญญาสูงมักเลือกอาชีพชั้นสูง (แพทย์ หนายความ) ซึ่งต้องฝึกฝนในระดับสูง ส่วนนักเรียนที่มีระดับสติปัญญาต่ำจะเลือกอาชีพซึ่งต้องการการฝึกฝนด้านวิชาการเพียงเล็กน้อย หรือเลือกอาชีพที่ไม่ต้องใช้วิชาการ (Moser. 1965 : 460 - 461)

คูเคอร์ ได้ศึกษาองค์ประกอบที่มีผลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนเลือกอาชีพโดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ เป็นสำคัญ ได้แก่ ความนิยมที่มีต่อบุคคลซึ่งประกอบอาชีพนั้น ๆ และมีรายได้สูง อาชีพที่ผู้ปกครองเห็นชอบและสนับสนุน อาชีพที่มีเครื่องแบบน่าเกรงขาม อาชีพที่มีโอกาสทดลองทำงานอาชีพที่เคยตั้งใจไว้ตั้งแต่เด็กซึ่งตนมีความสนใจ คูเคอร์ ได้สรุปว่า ในการเลือกอาชีพของบุคคลนั้นคำนึงถึงหลัก 3 ประการ คือ ประการแรก การมองคูโลกอย่างกว้าง ๆ ประการที่สอง อาศัยความชำนาญในการวิเคราะห์อาชีพในด้านที่ที่ต้องทำ สภาพของงาน คุณสมบัติของผู้ทำงานผลตอบแทนและความก้าวหน้าในอาชีพ ประการสุดท้ายคือ ความสามารถในการวิเคราะห์ตนเอง เรื่องบุคลิกภาพ สุขภาพ สติปัญญา การศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม (Kuder. 1966 : 160)

ฮอลแลนด์ ได้ทดลองศึกษาเปรียบเทียบระหว่างความสนใจในอาชีพกับความแน่นอนในการเลือกอาชีพ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษา และแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มสูง กลางและต่ำ แล้วศึกษาความคงเส้นคงวา (Consistency) ระหว่างคะแนนที่ได้จากแบบสำรวจความพอใจในอาชีพกับความคงเส้นคงวาในการเลือกอาชีพ ผลปรากฏว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในกลุ่มตัวอย่างเพศชาย แต่สัมพันธ์กันไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในกลุ่มตัวอย่างเพศหญิง (Holland. 1968 : 1 - 37)

ฟอร์ทเนอร์ ได้ทดสอบสมมุติฐานจากทฤษฎีการเลือกอาชีพของฮอลแลนด์ ที่กล่าวพอสรุปได้ว่า ความสำเร็จในอาชีพมีความสัมพันธ์กับระดับเชาวน์ปัญญา และการประเมินตนเอง ผลการศึกษาปรากฏว่า สมมุติฐานนี้ถูกต้อง นอกจากนี้ฟอร์ทเนอร์ได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า บุคคลที่มีความสนใจในอาชีพประเภทงานการจัดการและค้าขาย และงานบริการการศึกษาและสังคม จะมีความทะเยอทะยานต้องการประสบความสำเร็จ และรู้สึกยึดหยุ่นได้ดีกว่าบุคคลที่มีความสนใจในอาชีพประเภทอื่น ๆ (Fortner. 1970 : 203 - 206)

งานวิจัยภายในประเทศ

พิมพ์ พร้อมภทล ได้ศึกษา เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามทฤษฎีของแบบสำรวจ ความสนใจในอาชีพของฮอลแลนด์ โดยใช้นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ม.3) เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 565 คน ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

1. เพศเป็นตัวแปรที่ทำให้นักเรียนมีความสนใจในอาชีพแตกต่างกันกล่าวคือ นักเรียนชายมีความสนใจอาชีพประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากที่สุด ในขณะที่นักเรียนหญิงมีความสนใจอาชีพประเภทงานสำนักงานและเสมียนมากที่สุด สำหรับประเภทงานอื่น ๆ พบว่า นักเรียนชายสนใจอาชีพประเภทงานช่างฝีมือและกลางแจ้งมากกว่านักเรียนหญิง ส่วนนักเรียนหญิงมีความสนใจอาชีพประเภทงานบริการการศึกษาและสังคมมากกว่านักเรียนชาย
2. นักเรียนที่มีความสนใจอาชีพแตกต่างกัน กล่าวคือ นักเรียนที่มีลักษณะบุคลิกภาพแบบควบคุมตนเอง สนใจอาชีพประเภทงานสำนักงานและเสมียนมากที่สุด นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบชอบแสดงตัว สนใจอาชีพประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากที่สุด แต่สนใจอาชีพประเภทงานบริการการศึกษาและสังคมน้อยที่สุด ส่วนนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวสนใจอาชีพประเภทงานสำนักงานและเสมียนมากที่สุด
3. ระดับเชาวน์ปัญญาเป็นตัวแปรที่ทำให้นักเรียนสนใจอาชีพแตกต่างกัน กล่าวคือ นักเรียนระดับเชาวน์ปัญญาค่ำ สนใจอาชีพประเภทงานสำนักงานและเสมียนมากที่สุด ในขณะที่นักเรียนที่มีเชาวน์ปัญญาระดับกลางและระดับสูงสนใจอาชีพประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากที่สุด
4. ระดับการศึกษาของบิดามารดาหรือผู้ปกครองเป็นตัวแปรที่ทำให้นักเรียนสนใจอาชีพแตกต่างกัน กล่าวคือ นักเรียนที่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่รู้หนังสือสนใจอาชีพประเภทงานจัดการและค้าขายมากที่สุด ส่วนนักเรียนที่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครองระดับการศึกษาตั้งแต่ประถมศึกษาถึงอุดมศึกษา สนใจอาชีพประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
5. ประเภทงานของโรงเรียนเป็นตัวแปร ซึ่งทำให้นักเรียนสนใจอาชีพแตกต่างกัน กล่าวคือ นักเรียนโรงเรียนชาย สนใจอาชีพประเภทงานบริการการศึกษาและสังคมน้อยที่สุด นักเรียนโรงเรียนสตรีสนใจอาชีพประเภทงานช่างฝีมือและงานกลางแจ้งน้อยที่สุด ในขณะที่นักเรียนสหศึกษา สนใจอาชีพประเภทงานทุกประเภทใกล้เคียงกัน

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ยังพบว่า ตัวแปรเกี่ยวกับสถานทาง เศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง

อาชีพของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ไม่มีผลต่อความสนใจในอาชีพที่แตกต่างกันของนักเรียน (สัจนิยม ยรรยงเมธ. 2532 : 25 - 26 ; อ้างอิงมาจาก พิมพ์ พร้อมภักดล. 2522)

อัจฉราภรณ์ บรรลือทรัพย์ ได้ศึกษาเพื่อหาความเที่ยงตรงของแบบสำรวจความสนใจในอาชีพของฮอลแลนด์ กับคนไทยที่ประกอบอาชีพประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคนิคประเภทงานบริการการศึกษาและสังคม และประเภทงานศิลปะ ดนตรี และวรรณกรรม โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ประกอบอาชีพในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกประเภทงานอาชีพดังนี้

1. ประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคนิค ได้แก่ ช่างซ่อมโทรทัศน์ ช่างรังสีเทคนิค เกสซ์กร
2. ประเภทงานบริการการศึกษาและสังคม ได้แก่ ครูแนะแนว ผู้เชี่ยวชาญ ด้านเครื่องสำอาง เจ้าหน้าที่และพนักงานในโรงแรม
3. ประเภทงานศิลปะ ดนตรี และวรรณกรรม ได้แก่ สถาปนิก ครูสอนศิลปะ ประชาสัมพันธ์

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 450 คน โดยสุ่มมาอาชีพละ 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสำรวจความสนใจในอาชีพ SDS ของจอห์น ฮอลแลนด์ ซึ่งนวลศิริ เปาโรหิตย์ และคณะได้แปลไว้ ผลการวิจัยพบว่า

1. แบบสำรวจความสนใจในอาชีพ SDS เมื่อนำมาใช้กับคนไทย มีความเที่ยงตรงสูงในอาชีพช่างซ่อมโทรทัศน์ ช่างรังสีเทคนิค เกสซ์กร ครูแนะแนว ผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องสำอาง สถาปนิก และประชาสัมพันธ์ ส่วนอาชีพเจ้าหน้าที่และพนักงานในโรงแรม และครูสอนศิลปะ มีความเที่ยงตรงค่อนข้างต่ำ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความสนใจกับคะแนนที่ได้จากแบบสำรวจความสนใจในอาชีพอยู่ในระดับสูงทุกอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยกเว้นอาชีพเจ้าหน้าที่และพนักงานในโรงแรม และครูสอนศิลปะ ที่มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่เป็นนัยสำคัญทางสถิติ (สัจนิยม ยรรยงเมธ. 2532 : 26 - 27 ; อ้างอิงมาจาก อัจฉราภรณ์ บรรลือทรัพย์. 2526 : ไม่มีเลขหน้า)

ดวงคำ ขันกลีกรม ได้ศึกษาเพื่อหาความสอดคล้องระหว่างสาขาวิชาที่ศึกษากับบุคลิกภาพด้านอาชีพวัดโดยแบบทดสอบ SDS ของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า

1. การเลือกสาขาวิชาที่ศึกษา มีความสอดคล้องกับบุคลิกภาพด้านอาชีพของนิสิต

ร้อยละ 68.4

2. นิสิตในคณะวิชาซึ่งเลือกสาขาวิชาได้สอดคล้องกับบุคลิกภาพด้านอาชีพเป็นจำนวนมาก ได้แก่ คณะอักษรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ส่วนคณะนิติศาสตร์ มีแนวโน้มว่าเลือกสาขาวิชาที่ศึกษาได้สอดคล้องน้อยที่สุด (ดวงคำ ชักสิกรม. 2528 : 2)

วิชุดา ถาวรพัฒพงษ์ ได้สร้างแบบสำรวจความสนใจในอาชีพตามทฤษฎีของฮอลแลนด์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แบบสำรวจฉบับนี้แบ่งออกเป็นสี่หมวดใหญ่ คือ หมวดกิจกรรม หมวดความสามารถ หมวดอาชีพ และหมวดการประเมินความสามารถตนเอง แต่ละหมวดประกอบด้วยความสนใจอาชีพ 6 ประเภท ได้แก่ ประเภทงานช่างฝีมือ และงานกลางแจ้ง ประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประเภทงานศิลปะ ดนตรีและวรรณกรรม ประเภทงานบริการการศึกษาและสังคม ประเภทงานจัดการและค้าขาย และประเภทงานสำนักงานและเสมียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในปีการศึกษา 2526 จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 856 คน เลือกมาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น ผลการศึกษาพบว่าแบบสำรวจบุคลิกภาพด้านอาชีพมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 1.83 ถึง 14.82 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสำรวจหมวดกิจกรรม หมวดความสามารถ และหมวดอาชีพ คำนวณโดยใช้วิธีสอบซ้ำและคูเตอร์ ริชาร์ดสัน 20 มีค่าอยู่ระหว่าง .5484 ถึง .7699 และ .6360 ถึง .7943 ตามลำดับ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสำรวจทั้ง 6 ประเภทคำนวณโดยวิธีสอบซ้ำมีค่าอยู่ระหว่าง .7559 ถึง .8903 ค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบสำรวจคำนวณโดยหาสหสัมพันธ์กับแบบสำรวจความสนใจในอาชีพที่มีคุณภาพแล้ว มีค่าอยู่ระหว่าง .7304 ถึง .8955 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (สุนีย์ ยรรยงเมธ. 2532 : 27 ; อ้างอิงจาก วิชุดา ถาวรพัฒพงษ์. 2527)

พรรณราย นิมขุนทด ได้ศึกษาความมีนัยสำคัญของบุคลิกภาพในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดราชบุรี กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สายสามัญ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สายอาชีพ และนักเรียนฝึกหัดครูชั้นปีที่ 2 มีนักเรียนชาย 48 คน นักเรียนหญิง 30 คน เครื่องมือเครื่องใช้คือแบบทดสอบบุคลิกภาพที่ดัดแปลงมาจาก The Edwards Personal Preference Schedule และแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น สำหรับสำรวจความสนใจในการเลือกอาชีพ ผลการวิจัยปรากฏว่า ทั้งนักเรียนชายและนักเรียน

หญิงที่มีความสนใจในการเลือกอาชีพแตกต่างกันมีบุคลิกภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญและพบว่าทั้งนักเรียนชายและนักเรียนหญิงแต่ละกลุ่มที่มีความสนใจในการเลือกอาชีพประเภทเดียวกันมีบุคลิกภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ (สมจิต อภิชนาพงศ์, 2523 : 15 ; อ้างอิงมาจาก พรรณราย นิมขุนทด, 2512 : 92)

เบรื่อง จันดา ได้ศึกษาการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นม.ศ. 3 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันไนโรงเรียนมัธยมแบบประสมภาคเหนือกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ม.ศ. 3 จำนวน 506 คน เป็นชาย 392 คน หญิง 114 คน โดยใช้แบบสอบถาม 2 ชุด ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะเลือกอาชีพที่ต้องอาศัยความสามารถหรือความรู้สูง เช่น อาชีพแพทย์ กฎหมาย และการปกครองมากกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. อาชีพของผู้ปกครอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีส่วนสัมพันธ์ไนการให้เหตุผลหรือแรงจูงใจในการเลือกอาชีพหมวดต่าง ๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เหตุผลเลือกอาชีพเพื่อความก้าวหน้า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำมีความต้องการด้านนี้มากกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง
3. นักเรียนที่ผู้ปกครองมีระดับการศึกษาต่างกันให้เหตุผลหรือแรงจูงใจในการเลือกอาชีพต่างกัน (สมจิต อภิชนาพงศ์, 2523 : 11 - 12 ; อ้างอิงมาจาก เบรื่อง จันดา, 2519 : 93)

ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างความสนใจไนอาชีพกับบุคลิกภาพ

ทฤษฎีการเลือกอาชีพ ฮอลแลนด์ ซึ่งเป็นผู้ตั้งทฤษฎี (Holland's Theory of Vocational Choice) มีความเห็นว่า ความสนใจไนอาชีพและความชอบไนอาชีพของบุคคลมีส่วนสัมพันธ์กับบุคลิกภาพของแต่ละคน จึงเห็นว่าการเลือกอาชีพของแต่ละบุคคลเป็นการแสดงถึงบุคลิกภาพของเขา ดังนั้นแบบสำรวจความสนใจไนอาชีพก็คือแบบสำรวจบุคลิกภาพนั่นเอง และเขาให้ความเห็นว่าบุคคลที่ทำงานไนอาชีพหนึ่ง ๆ นั้นจะมีบุคลิกภาพคล้ายคลึงกัน ฮอลแลนด์ได้แยกลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลออกเป็นหกประเภท ไนขณะเดียวกันก็แยกประเภทของ

สิ่งแวดลอมในการทำงานออกเป็นหกประเภทพร้อมทั้งให้ความเห็นว่ บุคคลจะประสบความสำเร็จในการทำงานหรือไม่ ขึ้นอยู่กับขอบเขตของบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลกับสิ่งแวดลอมในการทำงาน ว่าสอดคล้องกันมากน้อยเพียงใด (Holland. 1966 : 132)

นอกจากทฤษฎี ฮอลแลนด์แล้ว เอลตัน ก็ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของอาชีพกับการเลือกอาชีพ ซึ่งจะเป็นเครื่องทำนายบุคลิกภาพและความถนัดของนิสิตชาย จำนวน 875 คน ที่มหาวิทยาลัย Kentecky โดยใช้แบบทดสอบ A.C.T. (American College Test) สำหรับวัดความถนัด และใช้แบบทดสอบ O.P.T. (Omnibus Personality Inventory) สำหรับทดสอบบุคลิกภาพ ผลของการศึกษาก็สอดคล้องกันคือ อาชีพที่นิสิตชายเลือกกันมากที่สุดได้แก่ อาชีพวิศวกร เกษตรกร และเทคนิควิทยา รองลงมาได้แก่ อาชีพ แพทย์ นักบริหาร นักปกครอง นักธุรกิจ นักศิลปะ นักมนุษยวิทยา และนักวิทยาศาสตร์ ตามลำดับเป็นที่น่าสังเกตว่า นิสิตจำนวนร้อยละ 24.11 ไม่สามารถตัดสินใจเลือกอาชีพได้นิสิตที่ไม่สามารถตัดสินใจเลือกอาชีพได้นั้นมีคะแนนเฉลี่ยของบุคลิกภาพ ด้านบทบาทของความเป็นผู้ชายสูงกว่านิสิตที่เลือกอาชีพศิลปะ และมนุษยวิทยา และมีคะแนนเฉลี่ยของบุคลิกภาพด้านความอดทนและความเป็นตัวของตัวเองสูงกว่านิสิตที่เลือกอาชีพวิศวกร เกษตรกร และเทคนิควิทยา แต่ต่ำกว่าในด้านคะแนนเฉลี่ยของความถนัด นักบริหาร นักปกครอง นิสิตที่เลือกอาชีพนักบริหาร และนักปกครองมีคะแนนเฉลี่ยของบุคลิกภาพด้านบทบาทความเป็นชาย ต่ำกว่านิสิตที่เลือกอาชีพวิศวกร เกษตรกร นิสิตที่เลือกอาชีพนักธุรกิจและการเงินมีคะแนนเฉลี่ยของบุคลิกภาพด้านความอดทนและความเป็นตัวของตัวเองสูงกว่านิสิตที่เลือกอาชีพในสาขาวิทยาศาสตร์ วิศวกร เกษตรกร และแพทย์ แต่ต่ำกว่านิสิตที่เลือกอาชีพในสาขาศิลปะและมนุษยวิทยา (Elton. 1967 : 14)

แทนเซอร์ ก็ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของบุคลิกภาพกับการเลือกประเภทของงานและระดับของแรงบันดาลใจในอาชีพ โดยศึกษากับเด็กหนุ่มเกาหลี จำนวน 183 คน ผลการศึกษาพบว่า คนที่เลือกงานที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรด้านธุรกิจ (Personal Contact-Business) มีคะแนนของคุณลักษณะทางบุคลิกภาพและการเข้าสังคมสูงกว่าพวกที่เลือกงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้มือ (Materials and Symbol Handling) ส่วนคนที่เลือกอาชีพเกี่ยวกับวัตถุ (Materials and Symbol) ได้คะแนนทางด้านกรเข้าสังคมต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญและยังพบว่าระดับความสนใจและระดับอาชีพของพ่อมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับอาชีพที่เลือก (สมจิตร์ อภิชนาพงศ์. 2523 : 15 ; อ้างอิงมาจาก Tanzer. 1957 : 890)

สำหรับในประเทศไทยมีผู้ศึกษาคือ เสถียร ศรีรัตน์ ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของความก้าวหน้ากับความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 500 คน พบว่าความก้าวหน้าสูง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสนใจในอาชีพ เกี่ยวกับงานนอกสำนักงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและยังมีความสัมพันธ์ทางลบกับบางอาชีพความสนใจด้านดนตรีมีความสัมพันธ์กับความก้าวหน้าต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความสนใจในอาชีพเกี่ยวกับงานนอกสำนักงาน เครื่องยนต์กลไก คำนวณ วิทยาศาสตร์ ภาษาและวรรณคดี บริการสังคมและเสมียนแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญที่ .01 แต่มีความสนใจในอาชีพเกี่ยวกับการโฆษณา ศิลปะ และดนตรีไม่แตกต่างกัน นักเรียนที่อยู่ในเมืองและชนบทมีความสนใจในอาชีพเกี่ยวกับศิลปะ เสมียน งานนอกสำนักงาน และบริการสังคม แตกต่างกัน ส่วนอาชีพประเภทอื่น มีความสนใจไม่แตกต่างกัน (เสถียร ศรีรัตน์, 2522 : 79)

จากที่ศึกษามาจะเห็นว่าผู้สนใจศึกษาบุคลิกภาพแสดงตัว-เก็บตัวในลักษณะต่าง ๆ และในขณะที่เดียวกันก็ได้มีผู้สนใจศึกษาความสัมพันธ์ของบุคลิกภาพประเภทต่าง ๆ กับความสนใจในอาชีพเป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ของบุคลิกภาพแสดงตัว-เก็บตัวกับความสนใจในอาชีพ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ

สมมติฐานในการวิจัย

1. บุคลิกภาพมีความสัมพันธ์กับความสนใจในอาชีพของนักเรียน
2. นักเรียนหญิงและนักเรียนชายที่มีบุคลิกภาพต่างกันมีความสนใจในอาชีพแต่ละประเภทต่างกัน
3. นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแสดงตัว บุคลิกภาพเก็บตัว ซึ่งมีผู้ปกครองประกอบอาชีพและระดับการศึกษาต่างกัน มีความสนใจในอาชีพแต่ละประเภทต่างกัน